

Kön, genus och den betydelsebärande kroppen Några nedslag i debatten om kön och genus

Birgitta Meurling

I denna artikel ges en kort presentation av begreppen kön och genus.¹ En så omfattande diskussion som den om kön/genus-distinktionen kan naturligtvis inte belysas på ett rättvisande sätt på ett begränsat utrymme. Därför har jag valt att göra några nedslag i debatten och redogöra för tankegångar som jag finner relevanta för etnologiskt vidkommande.²

BIOLOGISKT OCH SOCIALT KÖN

Utgångspunkten för debatten om kön och genus står att finna i den diskussion av begreppspar *sex* och *gender*, *sex/gender*-distinktionen även kallad, som inleddes på 1970-talet inom den internationella kvinnoforskningen. På svenska översattes begreppen med *biologiskt* respektive *socialt kön* (eller så småningom *genus*, se vidare nedan), det senare för att beteckna det "skapade" könet. Poängen med att använda detta begreppspar var att man ville undvika den typ av biologisk determinism, som härleder kvinnors och mäns sociala roller och funktioner från den biologiska kroppen. Genom att synliggöra de betydelser som tillskrivs kategorierna kvinna och man i olika tider och miljöer, ville man också visa att dessa var föränderliga i tid och rum. Vad som anses vara manligt respektive kvinnligt i ett visst samhälle är således inte universellt. Man ville med andra ord poängtera att föreställningar om kön är kulturbundna och att det av den anledningen fanns skäl att göra en analytisk åtskillnad mellan det biologiska och det sociala könet.³

Genusbegreppet har emellertid inte fått stå oemotsagt utan har blivit föremål för livliga och långdragna

¹ Denna artikel är ursprungligen publicerad i *Meddelanden. Etnologiska avdelningen vid Uppsala universitet* nr 47 2005 och är en något omarbetad version av ett avsnitt i kapitlet "I museets dolda vrår", som jag skrev tillsammans med Inga-Lill Aronsson i antologin *Det bekönade museet* (2005:24–32). Naturligtvis har diskussionen gått vidare sedan dess, men artikeln ger en lägesbeskrivning vid den aktuella tidpunkten.

² Presentationerna av de olika teoretiska inriktningarna är med nödvändighet summariska och den intresserade läsaren hänvisas därför till de originaltexter som jag refererar till.

³ För en utförlig diskussion, se t.ex. Rubin 1975, Kulick (red.) 1987, Lundgren 1990, Lundgren 1993, Moore 1994, Lindgren 2000.

diskussioner. Vissa forskare menar att genom att göra en distinktion mellan det biologiska och det sociala könet och sedan i huvudsak ägna intresset åt det senare, så har det biologiska könet förblivit "stumt" och oproblematiserat. En sådan uppdelning tenderar att befästa föreställningen att det biologiska könet är essentiellt och oföränderligt, medan det sociala könet är ett slags förändringsbenäget ytfenomen (se t.ex. Lundgren 1993). En annan angreppspunkt är föreställningen att anatomiska skillnader överallt i världen skulle vara avgörande för hur kön organiseras i ett samhälle (se t.ex. Ortner & Whitehead 1981). Detta synsätt förmodas i stället spegla ett västerländskt sätt att tolka kön, en västerländsk folkmodell präglad av skillnadstänkande knutet till kroppsliga olikheter (se t.ex. Yanagisako & Collier 1987; jfr Nilsson 1996). Enligt den amerikanske idéhistorikern Thomas Laqueur (1994) är denna dikotomiska könsförståelse ett relativt modernt fenomen, som konsoliderades under den borgerliga klassens framväxt i Västvärlden under senare delen av 1700-talet och det begynnande 1800-talet. Föreställningen om "det evigt kvinnliga" – varmt omhulad av exempelvis J.W. von Goethe – och dess idéinnehåll är med andra ord en sentida företeelse (jfr Wikander, red., 1994).

Många forskare har fört diskussionen om *sex/gender*-distinktionen vidare genom att framhålla vikten av att analysera hur biologiska kategorier är kulturellt konstruerade. Biologiskt kön är aldrig "bara" biologiskt utan alltid tolkat genom en specifik kulturell och historisk förståelseram. Aktiva i denna diskussion har bland andra en rad antropologer varit såsom Sylvia Yanagisako och Jane Collier, vilka ifrågasatte nyttan av distinktionen och efterfrågade en analytisk strategi som tydliggör att idéer och praktiker är aspekter av samma process, det vill säga att kön/sexualitet och genus konstrueras i relation till varandra (Yanagisako & Collier 1987; se även Lindgren 2000:23). På senare år är det framför allt litteraturvetaren och filosofen Judith Butler, som framhållits i diskussionerna rörande

de kulturella tolkningarna av biologiskt kön. Hennes dekonstruktivistiska ståndpunkt är att det inte finns något kön, enbart genus.⁴ Föreställningen om det biologiska könet är, enligt Butler, snarast att betrakta som en ”effekt” av genus (Butler 1990).

GENUS PÅ SVENSKA

Inom den svenska kvinnoforskningen tog debatten om kön/genus fart under 1980-talet. Så småningom kom man att finna begreppet socialt kön klumpigt och sökte efter alternativ. Det ledde till att flera forskare från och med 1980-talets mitt började använda sig av begreppet *genus*. Historikern Yvonne Hirdman liksom ett antal antropologer, däribland Lena Gemzöe och Don Kulick, tillhörde de första som började använda sig av genusbegreppet för att beteckna socialt kön. De gav dock inte begreppet exakt samma innebörd och som en följd av härav utspann sig en debatt om genusbegreppets innebörd och användning i *Kvinnovetenskaplig tidskrift* i slutet av 1980-talet och början av 1990-talet.⁵

Yvonne Hirdman inspirerades bland annat av den amerikanska historikern Joan W. Scott, som varit central för de internationella diskussionerna som förts om genusbegreppet. Scott definierar genus som föreställda och upplevda könsskillnader samt som en primär och grundläggande ordning (Scott 1988:42f). I fokus för intresset står inte främst vad genus är (eller skulle kunna tänkas vara) utan hur genus verkar på olika nivåer.⁶

Hirdman gav genusbegreppet följande innebörd i sin nu närmast klassiska artikel ”Genussystemet – reflexioner kring kvinnors sociala underordning” publicerad i *Kvinnovetenskaplig tidskrift* 1988 (omtryckt i Carlsson Wetterberg & Jansdotter, 2004):

...genus kan förstås som föränderliga tankefigurer ”män” och ”kvinnor” (där den biologiska skillnaden alltid utnyttjas) vilka ger upphov till/skapar föreställningar och sociala praktiker, vilka får till följd att också biologin⁷ kan påverkas/ändras – med andra ord, det är en mer symbiotisk kategori än ”roll” och ”socialt kön”. (Hirdman 1988:51.)

⁴ Begreppet dekonstruktivism förknippas ofta med filosofen och litteraturvetaren Jacques Derridas (1974). Som metod kan dekonstruktion sägas utgå från strukturalismen, men i stället för att räkna med en självskrivna grundläggande enhet i det litterära verket, dess språk och tematik, innebär dekonstruktion att man tar fasta på eventuella ”sprickor” i strukturen och försöker avtäckta motsägelser mellan vad som synes vara författarens intention och vad texten faktiskt säger (www.ne.se). Innebörden har emellertid vidgats och används i postmodernistisk teori ofta i betydelsen ”packa upp” eller ”plocka isär”.

⁵ För en diskussion av genusbegreppet ”på svenska”, se t.ex. Eduards & Manns 1987, Hirdman 1988, Gemzöe, Kulick m.fl. 1989, Lundgren 1990, Lundgren 1993, Meurling 1996, Thurén 1996. Intressant att notera i sammanhanget är att genusbegreppet inte fått samma genomslagskraft i exempelvis Danmark eller Norge, där man ofta föredrar att tala om ”køn”/”kjønn”.

⁶ Av utrymmesskäl kan Scotts teori bygga inte presenteras närmare här. För en fördjupad diskussion hänvisas till Scott 1988, Ekström 2002 och Jansson 2002.

Här gjorde Hirdman en viktig positionsbestämning i och med att hon hävdade att genus är en mer symbiotisk kategori än socialt kön. Hon fogade också en maktdimension till begreppet, när hon talade om genussystemets två bärande bjälkar: dikotomin, manligt och kvinnligt bör inte blandas, och hierarkin, mannen som norm (Hirdman 1988:51). I enlighet därmed byggs maktasymmetrin in redan på begrepps nivå: män förutsätts vara överordnade kvinnor. De ovan nämnda antropologerna använde, däremot, genus som en direkt översättning av engelskans gender och menade att maktaspekten var en empirisk fråga att avgöra, inte ett antagande som skulle byggas in på begrepps nivå (Kulick, red., 1987; Gemzöe, Kulick m.fl. 1989). De skiftande utgångspunkterna när det gällde genusbegreppets innebörd kan – åtminstone delvis – härledas från de i debatten engagerade forskarnas olika disciplintillhörigheter. Antropologer anlägger som regel ett kulturrelativistiskt perspektiv på den kultur de studerar, vilket innebär att samhället ifråga skall förstås och analyseras utifrån sina egna kulturella premisser. Feministiskt orienterade forskare utgår, däremot, från grundantagandet att det föreligger ett maktförhållande mellan könen och att det i de flesta historiskt och samtida kända fall handlar om en manlig överordning och en kvinnlig underordning (Hirdman 1988; Lundgren 1993).

Genusbegreppets införande på svenska blev inte en omedelbar succé. Somliga forskare ansåg att det var problematiskt med ett begrepp, som förde tankarna till grammatiska övningar. Vad var det för glädje med ett begrepp, som hela tiden krävde en bruksanvisning? Andra menade att kvinnoperspektivet, så mödosamt framvaskat ur historiens och vetenskapens mörker, nu ånyo riskerade att döljas. Trots dessa invändningar fann

Bild 1: Diskussionen om kön och genus ”på svenska” tog fart på allvar från och med 1980-talet. Här ses några av de publikationer som för etnologiskt-antropologiskt vidkommande var betydelsefulla i sammanhanget: *Från kön till genus* (1987), *Kvinnor, män och andra sorter* (1987) samt *Det får da være genser for kjønn* (1987). Foto: Birgitta Meurling.

⁷ Observera betydelseglidningen när det gäller ordet *biologi* i genusforsknings-sammanhang. Biologi betyder enligt ordböckerna vetenskapen om livet och alla levande varelser. I genusvetenskapliga och feministiska diskussioner tycks det emellertid röra sig om ett slags förkortning för ”den biologiska kroppen”. När man t.ex. talar om ”kvinnors biologi” är det inte en biologisk vetenskap utövad av kvinnor som avses, utan kvinnors biologiska konstitution.

åter andra att genusbegreppet hade många fördelar och i efterhand kan man konstatera att begreppet fick stor genomslagskraft och kom för att stanna både i forskningssammanhang (åtminstone humanistiska och samhällsvetenskapliga) och på politisk nivå.

En positiv aspekt som framhölls beträffande genusbegreppet var att genus är relationellt till skillnad från begrepp som kvinnoforskning och feministisk forskning, vilka i första hand riktat in sökarmen på kvinnor. Detta var alltså en aspekt som framhölls av dem som inte fruktade att kvinnoperspektivet skulle försvinna (jfr ovan). Genusbegreppets relationella karaktär – problematiseringen av såväl kvinnligt som manligt och relationen dem emellan – gjorde begreppet särskilt tilltalande för exempelvis etnologer, vilka ofta framhållit att etnologi är en vetenskap som handlar om både kvinnor och män. En bidragande orsak till genusbegreppets genomslag var sannolikt också att det lät mer neutralt än feministisk forskning eller feministiskt perspektiv.

KÖN SOM PROCESS OCH KROPPEN SOM SITUATION

För dem som intagit ett kritiskt förhållningssätt till genusbegreppet har det funnits flera alternativa vägar att slå in på. Nedan skall jag mycket kortfattat presentera två norska forskare som utvecklat alternativa teoretiska ingångar till diskussionen om biologiskt och socialt kön.

Sociologen Eva Lundgren fann vid en undersökning där hon intervjuade misshandlade kvinnor att sex/gender-distinktionen var föga klagande, när hon skulle analysera det empiriska materialet där kroppen visade sig vara en fundamental utgångspunkt i informanternas könsförståelse och könskapande. Kroppen förblev ”stum” när man upprätthöll en skarp åtskillnad mellan socialt och biologiskt kön, medan de socialt skapade könskillnaderna tenderade att utnyttas i ett slags socialessentialism. Denna återvändsgränd fick Lundgren (1993) att börja arbeta med ett inklusivt – eller inkluderande – könsbegrepp, vilket innebär att biologiskt och socialt kön hålls samman istället för att skarpt åtskiljas. I enlighet härmed använder Lundgren begreppet kön i stället för genus.

Inspirerad av Suzanne Kessler och Wendy McKenna (1978) har Eva Lundgren utvecklat en teori om könskonstituering. Den innebär att könskapandet ses som en process, där vi rör oss på en skala alltifrån primära till mycket variabla könskaraktäristika. Med primära könskaraktäristika avses genitalier, med sekundära kroppsform och skäggväxt, med tertiära klädsel, smycken, kroppsspråk och liknande. Genom att röra sig utmed hela skalan från primära till tertiära könskaraktäristika, menar Lundgren att begreppsskillnaden mellan socialt och biologiskt kön sprängs. Vid den ena ytterpunkten av skalan återfinns de förmodat konstanta förhållandena: kroppen, biologiskt

Bild 2: Simone de Beauvoirs *Det andra könet* (1949) är en klassiker som utkommit i många upplagor och översatt till många språk. Här två svenska utgåvor. Foto: Birgitta Meurling.

kön. Vid den andra ytterpunkten har vi de förmodat mest variabla förhållandena: könsroller,⁸ socialt kön (Lundgren 1993:79f, 92f).

En av poängerna med Lundgrens sammanhållna könsbegrepp är att visa att kroppen inte alltid är så konstant som vi ofta föreställer oss, medan sociala och kulturella faktorer däremot kan uppvisa en hög grad av seghet och konstans. Könskapandet sker på flera nivåer, bland annat genom att vi följer och ibland också bryter mot könsnormer. Återkommande normbrott kan i sin tur leda till en utveckling av nya könsnormer och på sikt till att innehållet i kategorierna kvinnligt och manligt förändras.

Litteraturvetaren Toril Moi har gått en annan väg när det gäller uppgörelsen med sex/gender-distinktionen. Inspirerad av en av kvinnoforskningens stora föregångare, Simone de Beauvoir och hennes bok *Det andra könet* (1949), har Moi utvecklat en diskussion om *kroppen som situation* i essän ”Vad är en kvinna?” (1997). För de Beauvoir är individens situation – hennes varande-i-världen – alltid beroende av hennes upplevelse av den egna kroppen. Kroppen är således inte, menar Moi och citerar de Beauvoir, ”ett ting utan en situation; den är vårt grepp om världen och konturen av våra projekt” (Moi 1997:106). Även om biologiska realiteter skapar en viktig del av kvinnors situation, utgör inte kroppen i sig kvinnors öde. Det är med andra ord inte s.k. biologiska fakta som dömer kvinnor till en viss samhällelig position eller situation. I stället är det de förväntningar och normer som knyts till kvinnors kroppar, som tenderar att reproducera gängse könsrollsmönster. Eller annorlunda uttryckt: den betydelse som samhället tillskriver de skillnader som biologiska kroppar uppvisar, blir kvinnors – och mäns – ”öde”.

Moi menar vidare att sex/gender-distinktionen är otillräcklig när det gäller att skapa ”en konkret, historisk

⁸ Begreppet könsroll används knappast längre inom genusforskningen, då det kritiserats för att leda tankarna till att könsroller är något man lätt kan av- och ikläda sig. I vissa sammanhang är begreppet dock fortfarande användbart.

förståelse av vad det betyder att vara kvinna (eller man) i ett givet samhälle” (Moi 1997:71). När det gäller förståelsen av vad det innebär att vara kvinna eller man omfattar den de Beauvoirska diskussionen, enligt Moi, långt fler nyanser än vad som synliggörs av dikotomier som kön/genus, natur/kultur, biologiska förutsättningar/sociala normer (Moi 1997:121f; Ekström 2002:21).

SEXUAL DIFFERENCE OCH KROPPENS FAKTICITET

Ytterligare en teoribildning inom feministiskt tänkande skall kortfattat beröras, nämligen *sexual difference-teorin*.⁹ En av de mer kända företrädarna för denna inriktning är filosofen Rosi Braidotti, som bland annat presenterat sina teoretiska ansatser i *Patterns of Dissonance. A Study of Women in Contemporary Philosophy* (1991), *Nomadic Subjects. Embodiment and Sexual Difference in Contemporary Feminist Theory* (1994) samt *Metamorphoses. Towards a Materialist Theory of Becoming* (2002a).¹⁰

Braidotti utgår från ett socialkonstruktivistiskt perspektiv, samtidigt som hon menar att *kroppens fakticitet* i grunden existerar och att den har betydelse. Betydelsen är dock inte en gång för alla fastslagen utan kontextuellt betingad. På den punkten skiljer sig således *sexual difference-teorin* från renodlat essentialistiska utgångspunkter. Det biologiska könet uppfattas inte som genomträngande eller determinerande. Förekomsten av könsskillnader finns således som ett grundantagande i detta teoretiska resonemang, men utan absoluta implikationer. Denna syn på kroppen kombineras i Braidottis tänkande med en psykoanalytisk ansats, där hon inspirerats av av Luce Irigaray och dennas tankar om att det existerar irreducerbara skillnader mellan könen (Grahn 1999; se även Lykke 2000.)

Braidottis synsätt har av Wera Grahn i en uppsats sammanfattats på följande sätt:

Könsskillnader ses här som ett ontologiskt faktum som är oberoende av sociala, ekonomiska och kulturella faktorer. Kroppen är en yta som skiljer sig åt mellan män och kvinnor, en tröskel över vilken kunskap passerar, en fakticitet som vi inte kan komma undan. Men vilka implikationerna detta faktum har är däremot en öppen fråga. Det finns inget naturligt, tvingande samband mellan kroppens fakticitet och de erfarenheter en individ möter i sitt liv. Det finns alltså kroppsliga skillnader mellan kvinnor och män som inte kan reduceras till något annat, ett faktum som tankarna i denna teori bygger

upp kring, men på ett sådant sätt att dessa skillnader inte ges en absolut mening. (Grahn 1999:6f.)

Braidotti bygger med kroppen som utgångspunkt upp en ny kvinnlig subjektsposition, som hon kallar *det nomadiska subjektet*. Här utgår hon ifrån kritiken av modernitetens rationella subjekt, det rationella subjekt som under senare år ifrågasatts och befunnits vara ett icke universellt existerande fenomen. Tänkandet och varat är sociala konstruktioner som alltid varierat och varierar. Vetenskapens universella, manliga subjekt är således inte längre en hållbar utgångspunkt. Men det är inte enbart det rationella, manliga subjektet som drabbas av kritiken utan även feminismens politiska projekt. Om vi inte längre kan tala om subjekt, kan vi inte heller tala om kvinnor som en kategori och därmed försvinner möjligheten till feministisk, politisk handling. Det vill säga, om det inte finns en homogen kvinnlig subjektivitet – kvinnor som en samlad kategori – att förändra något för, har den politiska handlingen mist sin potential. Kort sagt: utan kvinnliga subjekt, ingen kvinnokamp! (Grahn 1999; Lykke 2000.)

För att undvika detta predikament menar Braidotti och andra förträdare för *sexual difference-teorin* att en ny kvinnlig subjektsposition måste skapas och detta sker inom ramarna för det nomadiska subjektet. Braidotti talar om tre olika faser, eller nivåer, av feministisk nomadism, vilka inte skall uppfattas som skilda kategorier utan som olika aspekter av ett enda komplext fenomen. De tre nivåerna fokuserar alla skillnader: mellan män och kvinnor, kvinnor emellan samt inom en och samma kvinna. Det nomadiska subjektet är inte ett enda sammanhållet subjekt utan går på tvärs mellan de olika nivåerna och skapar därigenom en ny utsiktspunkt inom feministisk teori, en ny ontologisk och epistemologisk plattform. (Grahn 1999; Lykke 2000.) Med det nomadiska subjektet som utgångspunkt, försvinner den skarpa uppdelningen mellan socialt och biologiskt kön.

Med denna genomgång, som av utrymmesskäl inte kunnat fördjupas mer, har jag velat ge en översikt av några centrala begrepp och perspektiv inom feministisk forskning och genusforskning under senare år. Även om man på goda grunder kan kritisera uppdelningen mellan kön och genus, så bör det framhållas att utvecklandet av sex/gender-distinktionen utgjorde en viktig milstolpe inom kvinno- och genusforskningen på sin tid. Idag finns det också forskare som gör en mindre rigid åtskillnad mellan det biologiska och det sociala könet, varigenom de närmar sig diskussionen om ett inklusivt könsbegrepp. *Sexual difference-teoretikerna* tillhör t.ex. dem som tillmäter kroppen och dess fakticitet betydelse, utan att för den skull låsa fast sig vid biologiskt essentialistiska förklaringsmodeller. Själv intar jag numera en pragmatisk hållning i frågan om vilka teorier och vilka perspektiv som är att föredra. Jag menar att forskningsuppgiftens karaktär liksom forskarens syfte och problemställningar bör avgöra vilken teoretisk utgångspunkt som väljs.

⁹ Jag vill tacka Wera Grahn för diskussion, litteraturtips och kommentarer på detta avsnitt. Eftersom jag själv är mindre insatt i *sexual difference-teorin* har jag i följande presentation i huvudsak utgått från uppsatser av Wera Grahn (1999) och Nina Lykke (2000), vilka på ett pedagogiskt sätt presenterar denna teoribildning.

¹⁰ Se även Braidottis (2002b) till svenska översatta artikel "Kvinnor i-tillblivelse. Könsskillnaden på nytt" i *Kvinnovetenskaplig tidskrift* nr 4 2002.

REFERENSER

- Aronsson, Inga-Lill & Meurling, Birgitta (red.), 2005. *Det bekönade museet. Genusperspektiv i museologi och museiverksamhet*. Skrifter utgivna av Inst. för ABM vid Uppsala universitet. Vol. 1. Uppsala: Inst. för ABM.
- de Beauvoir, Simone, 2002 (1949). *Det andra könet*. Stockholm: Norstedts.
- Braidotti, Rosi, 1991. *Patterns of Dissonance. A Study of Women in Contemporary Philosophy*. Oxford: Polity Press.
- 1994. *Nomadic Subjects. Embodiment and Sexual Difference in Contemporary Feminist Theory*. Columbia: Columbia University Press.
- 2002a. *Metamorphoses. Towards a Materialist Theory of Becoming*. Cambridge: Polity Press.
- 2002b. Kvinna-i-tillblivelse: könsskillnaden på nytt. I: *Kvinnovetenskaplig tidskrift* nr 5, s. 5–26.
- Butler, Judith, 1990. *Gender Trouble: Feminism and the Subversion of Identity*. New York: Routledge.
- Carlsson Wetterberg, Christina & Jansdotter, Anna (red.), 2004. *Genushistoria. En historiografisk exposé*. Lund: Studentlitteratur.
- Derrida, Jacques, 1974. *Of Grammatology*. Baltimore: Johns Hopkins University Press.
- Eduards, Maud Landby & Manns, Ulla, 1987. Om genus och genusystem. I: *Kvinnovetenskaplig tidskrift* nr 4, s. 61–64.
- Ekström, Simon, 2002. *Trovärdighet och ovärdighet. Rättsapparaten hanterande av kvinnors anmälan av våldtäktsbrott i Stockholm 1946–1950*. Hedemora: Gidlunds. (Diss.)
- Gemzöe, Lena, Kulick, Don m.fl. 1989. Sex, genus och makt i antropologiskt perspektiv. I: *Kvinnovetenskaplig tidskrift* nr 1, s. 44–52.
- Grahn, Wera, 1999. *Sexual difference*. (Publ. uppsats, Linköpings universitet, ht 1999.)
- Hirdman, Yvonne, 1988. Genusystemet – reflexioner kring kvinnors sociala underordning. I: *Kvinnovetenskaplig tidskrift* nr 3, s. 49–63.
- Jansson, Karin Hassan, 2002. *Kvinnofrid. Synen på våldtäkt och konstruktionen av kön i Sverige 1600–1800*. Uppsala: Acta Universitatis Upsaliensis. (Diss.)
- Kessler, Suzanne & McKenna, Wendy, 1978. *Gender. An Ethnomethodological Approach*. Chicago: University of Chicago Press.
- Kulick, Don (red.), 1987. *Från kön till genus. Kvinnligt och manligt i ett kulturellt perspektiv*. Stockholm: Carlssons.
- Laqueur, Thomas, 1994. *Om könenas uppkomst. Hur kroppen blev kvinnlig och manlig*. Stockholm/Stehag: Symposion.
- Lindgren, Birgitta Hellmark, 2000. Från kön till genus tur och retur? Den gravida kroppen som betydelsebärande. I: Andersson, Gudrun (red.), *Bedrägliga begrepp. Kön och genus i humanistisk forskning*. Opuscula Historica Upsaliensia 24. Uppsala: Historiska institutionen, s. 17–30.
- Lundgren, Britta, 1990. Etnologi och kvinnoforskning. I: *Rig* nr 3, s. 77–92.
- Lundgren, Eva, 1993. *Det får da være grenser for kjønn! Voldelig empiri og feministisk teori*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Lykke, Nina, 2000. Feministisk teori. (Opub. föredrag hållet 2000-10-12 vid den nordiska forskarkursen Teori- och metodperspektiv i feministiska kulturstudier, ht 2000.)
- Meddelanden. Etnologiska avdelningen vid Uppsala universitet* nr 47 2005.
- Meurling, Birgitta, 1996. *Sarons liljor? En etnologisk studie av prästfruars könskonstituering*. Stockholm: Carlssons.
- Moi, Toril, 1997. Vad är en kvinna? I: *Res Publica* nr 35/36, s. 71–158.
- Moore, Henrietta, 1994. Understanding Sex and Gender. I: Ingold, T. (red.), *Companion Encyclopedia of Anthropology*. London & New York, s. 813–830.
- Nationalencyklopedin*. www.ne.se (2005-03-30)
- Ortner, Sherry & Whitehead, Harriet, 1981. *Accounting for Sexual Meaning*. I: Ortner, Sherry & Whitehead, Harriet (red.), *Sexual Meanings. The Cultural Construction of Gender and Sexuality*. Cambridge, s. 1–27.
- Rubin, Gayle, 1975. The Traffic in Women: Notes on the "Political Economy" of Sex. I:

- Reiter, Rayna R. (red.), *Towards an Anthropology of Women*. New York: Monthly Review Press, s. 157–210.
- Scott, Joan Wallach, 1988. *Gender and the Politics of History*. New York: Columbia University Press.
- Thurén, Britt-Marie, 1996. Om styrka, räckvidd och hierarki samt andra genusteoretiska begrepp. I: *Kvinnovetenskaplig tidskrift* nr 3–4, s. 69–85.
- Thurén, Britt-Marie & Sundman, Kerstin (red.), 1997. *Kvinnor, män och andra sorter. Genusantropologiska frågor*. Stockholm: Carlsson.
- Wikander, Ulla (red.), 1994. *Det evigt kvinnliga. En historia om förändring*. Stockholm: Tiden.
- Yanagisako, Sylvia J. & Collier, Jane F., 1987. Toward a Unified Analysis of Gender and Kinship. I: Collier, Jane F. & Yanagisako, Sylvia J. (red.), *Gender and Kinship. Essays Toward a Unified Analysis*. Stanford: Stanford University Press.

FÖRFATTARPPRESENTATION

Birgitta Meurling är professor i etnologi vid Inst. för kulturanthropologi och etnologi, Uppsala universitet. Hennes forskning rör prästerlig kultur, genusperspektiv i museivärlden, anorektikers självbiografier, kön och karriär i universitetsvärlden samt bruk av folklöre i upplevelseindustrin.